

Svoje polhograjske rojake je imenoval sosede

Etika dr. Jožeta Trontlja do domačega okolja

✍ Ljudmila Bokal

Pravzaprav ne vem, ali etika do okolja kot uradno veljavna stroka sploh obstaja. Prav tako se ne spomnim, ali je dr. Trontelj kdaj govoril o njej. Če tega ni bilo čutiti v njegovih besedah neposredno, jo je pa zagotovo živel in posredno priznaval.

Nekaj več kot deset let nazaj je bil dr. Trontelj povabljen na pogovorni večer, ki ga je organizirala župnija Polhov Gradec. Takrat je govoril o evtanaziji in etiki, nazadnje pa so prišla na vrsto vprašanja navzočih. Eno od vprašanj je bilo namenjeno etiki do narave, do zemlje, do našega bivalnega okolja. Dr. Trontelj je bil vprašanja vesel in se mi je zanj zahvalil. To je prvi zaznamek, ki mi danes, ko razmišljam o njegovem odnosu do domačega kraja, prihaja iz spomina.

Spoštovanje domačih krajev

Svojim domačim krajem je veliko strokovne pozornosti namenil ob prvem simpoziju v Polhovem Gradcu leta 2008, ki je bil posvečen grofu Richardu Ursiniju Blagaju. S sodelovanjem na simpoziju ob odkritju kipa in izdaji zbornika z naslovom Gospod z rožo (2009) nam je s svojo navzočnostjo vlival moč. V nagovoru ob izdaji zbornika je poudarjal spoštovanje do domačih krajev: “Še imamo lepo deželo, čudovito naravo, še imamo dobre ljudi. A s temi zakladi bomo morali veliko bolj modro in pošteno ravnati.”

Prav tako je naročal, da je treba skrbeti za svojo prepoznavnost, za svoj košček ali celo kos v pisanem kulturnem mozaiku ob drugih narodih. In ni naključje, da je kot odmev na te svoje besede prav on v omenjenem zborniku prvič poimenoval del Polhograjskega hribovja okrog Polhovega Gradca s prijaznim imenom Blagajeva dežela. Prav je, da je to ime postalo prepoznavna znamka naših krajev, ki se večkrat pojavi v javnosti namenjeni uporabi. Nedvomno je to navdihnil “občutek hvaležne pripadnosti tem krajem in njihovim velikim naravnim in kulturnim vrednotam, predvsem pa njihovim prijaznim prebivalcem, med katerimi se že dolgo počutim sprejetega, domačega.” To je njegova misel iz uvoda k zborniku

Domači kraji (2013), v katerem je poudarjal dragoceno zavest o domoljubju in tako posredno dal zborniku ime: “Domoljubje se začne v domači hiši, v domači vasi, v domači dolini.” Ta domoljubna čustva “so nepogrešljiva v vsakem narodu, ki se ne želi utopiti in izginiti v novem svetu mobilnosti idej, ljudi in kapitala”.

Potreben je torej “občutek istovetnosti, identitete, tako nepogrešljiv za dejavno sosedstvo in aktivno državljanstvo”. Tu uporabljen izraz ‘sosedstvo’ je dr. Trontelj razumel širše in z večjo čustveno širino, kot je zapisana v prvi in drugi izdaji Slovarja slovenskega knjižnega jezika: “Sosed je tisti, kdor živi, prebiva blizu koga”. Sosed je po njegovem vsak prebivalec v vasi, s katerim

nas veže krajevna bližina in naklonjen odnos. S takimi nazori se je tudi vzemal za ohranitev sosedске pomoči (Delo, 5. feb. 2011, leto 53, št. 30).

Vrednost jezika

V potrjevanju človekove in osebne samobitnosti je dr. Trontelj poudarjal vrednost jezika, knjižnega in tudi narječij, ki ima v primerjavi s prvim večjo čustveno vrednost: "Narečje je pode-

dometa, ki se ne ustavi pred domačo ograjo. V drugem delu tega mota pa pride na dan navezanost na domače kraje. To je dr. Trontelj bogato izpolnjeval. Podpiral je kulturne dejavnosti v kraju, še posebej je bilo dragoceno spodbujanje posameznikov, ki jim je dajal tudi odkrito priznanje. Javnim očem skrita pa je bila še ena plat njegovega delovanja – pomoč pri zdravstvenih težavah svojih rojakov v kraju ali tudi zunaj njega. Nikoli ni javno

prepočasen, moj avto ga je zadel in drhte je obležal na cesti. Trideset let je že minilo, žalost tega trenutka pa je pred mojimi očmi še tako živa, kot da se je zgodilo danes. Ne samo zato, ker sem se brez krivde čutil krivega. Jata se je hipoma obrnila in se spustila na cesto, vrabčki so obstopili smrtno ranjeno ptičko. V njihovem vedenju sem razbral toliko ganljive nežnosti, toliko topline, sočutja in silne želje pomagati, da me bo ta prizor spremljal vse življenje. Od tedaj vem: potreba pomagati bitju v stiski ni omejena na človeško vrsto. Zato je jasno, da mora biti vsajena v gene."

Vseh teh človeških razsežnosti dr. Trontlja smo se v Polhovem Gradcu zavedali in to je bilo čutiti tudi v poslovilnem nagovoru ob pogrebni maši. Tako je bilo povedano: "Dr. Trontelj, nas Pograjce ste imenovali sosede, čeprav ne bivamo tik ob Vaši hiši. Tudi z javno besedo ste opominjali, kako dragocena je sosedska pomoč. S tem ste hoteli poudariti naklonjenost drugemu, dobrohotnost, duševno in materialno oporo. Vse to ste Vi dajali svojemu domačemu kraju, njegovemu kulturnemu utripu, našemu Polhovemu Gradcu. Veliko opaznih dejanj ste mu namenili, v naši

Foto: Junji Trontelj

dovano premoženje, ki ga je ustvarjalo mnogo rodov naših prednikov, je dediščina, ki je vredna vsega spoštovanja in največje skrbi. Tudi knjižni jezik je dragocen in ima svojo posebno vlogo, a po izvirni zlahtnosti se z narečjem ne more meriti." (Iz nagovora k predstavitvi 38. knjige iz zbirke Glasovi, 2010.) Vrednota jezika je živo vrela na dan v številnih govorih, javnih in osebnih dejanjih, izkušnje pa pričajo, da jo živi tudi njegova družina.

Silna žeja pomagati

Tiha podlaga njegovega delovanja se skriva v misli, ki jo je kdaj pa kdaj omenila njegova žena Tatjana: Misli globalno – deluj lokalno. S tem se izkazuje širina njegovega mišljenjskega

govoril o njej, med ljudmi pa je bilo čutiti njegovo dobrodejno prizadevanje zanje. Tu ni delal nobenih razlik, lahko da mu je bil bolnik domač ali pa tudi popolnoma neznan.

“ Vrednota jezika je živo vrela na dan v številnih govorih, javnih in osebnih dejanjih, izkušnje pa pričajo, da jo živi tudi njegova družina. ”

Pomagati ljudem je bila podlaga njegovega delovanja, o kateri je trdil, da je ljudem prirojena. V polhograjskem župnijskem listu Pot je leta 2011 zapisal: "Nekoč je na polhograjski cesti tik pred mojim avtom jata vrabčkov v naglem letu iznenada prečkala cesto. Zadnji je bil za drobec sekunde

spominih pa boste zapisani tudi po človekoljubni pomoči posamezniku. Radi ste imeli naš kraj, njegove 'strme hribe in ozke grape', kot ste nekeje zapisali." V znamenje velike hvaležnosti in spoštovanja je ob njegovi sliki pri žalni knjigi slonel šopek iz zimskega rastlinja, velikemu ljubitelju domačega kraja nabran na Grmadi in Lovrencu.

Ali ti drobci zadoščajo, da spregovorimo o etiki do domačega okolja, do domačega kraja? S svojim delovanjem jo je dr. Jože Trontelj potrdil. ■

Opomba

1. Ta besedna zveza je v naslovu najnovejše občinske publikacije Blagajeva dežela v osrčju Polhograjskega hribovja, prav tako je v imenu kulinaricne zanimivosti Cula dobrot Blagajeve dežele, pogosto se sliši 'prireditve v Blagajevi deželi' in podobno.